

ز ریش سحابها بر آبها حبابها * چو جوی نقره آبها روان در آبشارها
 فراز سرو بوستان نشسته اند قریبان * چو مقریان تغز خوان بزمردین منارها
 فکنده اند غلغله دوسد هزار یکدله * بشاخ گل پی گله ز رنج انتظارها
 درختهای بارور چو اشتراف بار بر * همی ز پشت یکدگر کشیده صف قطارها
 مهار کش شمالشان سحابها رحالشان * اصولشان عقالشان فروعشان مهارها
 درین بهار دلنشین که گشته خاک عنبرین * ز من ربوده عقل و دین نگاری از نگارها
 رفیق جو شفیق خو عقیق لب شفیق رو * رفیق دل دقیق موچه مو ز مشک تارها
 بطره کرده تعبیه هزار طبله غالیه * بژبه بسته عاریه برنده فوالفقارها
 همی دو هفت سال او سواد دیده خال او * شکفته از جمال او بهشتهای بهارها
 دو کوزه شهد بر لبش دو چهره ماه نخبش * نهفته زلف چون شیش بتارها تارها
 سهیل حسن چهر او دو چشم من سپهر او * مدام مست مهر او نبیذها عقبارها
 چه گویمت که دوش چون بناز و غمزه شد برون * بحجره آمد اندرون بطرزی گارها
 یکف بطی ز سرخ می که گراز و چکدبه نی * همی ز بند بند وی برون جهد شر اوها
 دو تنده در دماغ و سر جهنده در دل و جگر * چنانکه بر جهد شرر بنخشک ریشه خارها
 مرا بعشوه گفت هی تراست هیچ میل می * بگفتمش بیسادی به بخش هی بیارها
 خوش است کامشبای منم خوریم می بیادجم * که گشته دولت عجم قوی چو کوهسارها
 ز سعی صدر نامور مهین امیر دادگر * کز و گشوده باب و درز حصن و از حصارها
 بجای ظالمی شقی نشسته عادل تقی * که مؤمنان متقی کنند افتخارها
 امیر شه امین شه یسار شه عین شه * که سرز آفرین شه بعرش سوده بارها
 یگانه صدر محترم مهین امیر محترم * ا تا بک شه عجم امین شهر بارها
 امیر مملکت کشا امین ملک بادشا * معین دین مصطفی ضمین رزق خوارها
 قوام احتشامها عماد احترا مهسا * مدار انتظامها عیار اعتبارها

مکمل قصور ها مشدد نفور ها * مهبد امور ها منظم دیار ها
 کننده شررها را کن اسیرها * خزانه فقیرها نظام بخش کارها
 بهر بلد بهر مکان بهر زمین بهر زمان * کنند مدح او بجان بطرز حقاگذارها
 خطیبها ادیبها اربیبا لیبیبا * قریبها غریبها صفارها کبارها
 بهمد اونشاطها کنند وانشاطها * بهمد در قاطبها ز شوق شیر خوارها
 سحاب کف محیط دل کریم خوبسیط ظل * غمخس در آب و گل فجارها وقارها
 یلک شه ز آگهی بسی فزوده فرهی * که گشت مملکت نهی ز فنگها زعارها
 معین شه امین شه یار شه یمین شه * که فکر دور بین شه گزینش از کبارها
 فنای جان نا کسان شرار خرمن خسان * حیات روح مفلسان نشاط دلفکارها
 بگاه خشمش آن چنان طید زمین و آسمان * که هوش مردم جبان ز هول گبرو دارها
 ز هی ملک رهین تو جهان در آستین تو * رسیده از یمین تو بهر تنی یسارها
 به هفت خط و چار حدبه هر دیار و هر بلد * فزون ز حصر و حد و عدت راست جان نثارها
 کبیرها دبیرها خبیرها بصیرها * وزیرها امیرها مشیرها مشارها
 دو سال هست که ترک که فکرت تو چون محک * ز نقد جان یک بیک بسنگ زد عیارها
 هم از کمال بخردی بفر و فضل ایزدی * ز دست جمله بستدی عنان اختیارها
 چنان از اقتدار تو گرفت مایه کار تو * که گشت روز کار تو امیر روز کارها
 چه مایه خصم ملک و دین که کرد ساز رزم و کین * که ساختی بهر زمین ز لاششان مزارها
 خلیل را نواختی بخیل را گداختی * برای هر دو ساختی چه نختها چه دارها
 در سم شکسته ره نفاق بسته * بآب عدل شسته ز چهر دین غبارها
 بی پای تخت بادشه فزودی آتقدیر سپه * که صف کشد دو ماهه ره پیاده ها سوارها
 کشیده گرد ملک و دین ز سعی فکرت رزین * ز تو بهای آهنین بس آهنین حصارها
 حصار کو بیومفشکن که خیزدش تفازدهن * چو از گلوی اهر من شرر فشان بخارها

سیاه مور در شکم کنند سرخ چهره هم * چه چهره قاصد عدم چه مور خیل مارها
 شوند مورها درو تمام مار سرخ رو * که بر جهنمش از گلو چو مارها زغارها
 ندیدم اثر در این چنین دل آتشین تن آهنین * که افکنند در اهل کین ز مارها دمارها
 نه داد ماند و نه دین زدبو بر شود زمین * قد خار ظلم و کین بمغز فوالخمارها
 بنظم ملک و دین نگر ز بسکه ساخت زیب و فر * که نگلد یک از دگر چه بودها ز تارها
 الا گنشت آن زمن که بگسند در چمن * میان لاله و سمن حمارها فسارها
 مرا بیور آنچنان که ماندا ز تو جاودان * ز شعر بنده در جهان خجسته یادگارها
 بجای آب شعر من اگر برند در چمن * ز فکر آب و رنج تن دهند آبیارها
 هماره تا بهر خزان شود ز باد مهرگان * تهی ز رنگ و بوج جهان چو پشت سوسارها
 خجسته باد حال تو هزار قرن سال تو * بهر دل از خیال تو شکفته نوبهارها

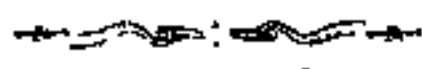
در ستایش ملکزاده بی نظیر شهزاد کارد شیر فرماید

شاه ختن چو دوش نهان شد بمکنا * و ز فرق سر فگند زر انود کر زنا
 بالشکری عظیم تر از جیش روم و روس * شاه حبش دو اسپه در آه دزمکنا
 پوشیده از لالی منشور جوشی * بر جامه سیاه تر از خز ادکنا
 زراد چرخ بهر تن او ز اختران * از حلقهای سیم بهم بافت جوشنا
 انجم چو یک طبق جوسمین و آسمان * افسون برو دمیده چو جادوی جو زان
 مه موسی کلیم و خط کهکشان عسا * انجم که شعیب و فلک دشت مدینا

چندین هزار گوی در خشنده از نجوم * گردان بگرد گیتی بی زخم محبنا
 من هر دو چشم دوخته در چشم اختران * تا صبح و بر ز اخترم از دیده دامنا
 نگاه پیش از آنکه گذارم دو گانه * بهر یگانه ایزد دادار ذوالمنان
 ماهم ز در در آمد ناشسته روی و موی * چهرش ز می شکفته چو یکباغ سوسنا
 چون صبح صادقی ز پی صبح کاذبی * پیدا ز گیسوانش بنا گوش و گردنا
 در قوج دلبران بصباحت مسلما * در خیل نیکوان بملاحت معینا
 در بایلی چه ذقش زلف عنبرین * هاروت و ار گشته بموی سر آونا
 بانی منیره گفنی آشفته کرده موی * از بخت واژگون بلب چاه بیژنا
 گیسو کند رسم و ابرو حسام سام * مژگان خدنگ آرش و قدر مع قارنا
 زلفه خمیده پشتش کفه فلاخن است * و آن گیسوان بافته بند فلاخنا
 چشم مرا بچهره خود دوخت زانکه داشت * از تار زلف رشته و از مژه سوزنا
 گفتم فراموش شده مانا که از سحاب * و بجان و گل دمیده بهر بوم و برزنا
 وز پشت ابر تیره عیان قرص آفتاب * همچون نگین جم ز کف آهریمنا
 بر کوه لاله چون شب مهتاب بشکند * گوئی بتیغ کوه چراغیست روشنا
 گر سرخ بیدار نبود رنج سرخ باد * گل گل چراست در چرخش لاله گون تننا
 مانا شنیده که بی قتل تهمتن * غلطانده سنگی از زیر کوه بهمننا
 نک سیل بهمنست که سنگ افکند ز کوه * و آن لاله دمیده بدامن تهمتننا
 در هاون عقیق شقایق نسیم صبح * از بسکه سوده غالیه و مشک و لادنا
 اینک سواد سوده آن مشک غالیه است * این داغها که هست بران سرخ هاونا
 بر صحن باغ سرو چمن سایه افکند * هر صبح کافقاب بتابد بگلشننا
 ز آن سان که سرو قامت میر زمانه هست * از فر بخت شه بجهان سایه افکنا
 شیر کنام ملک ملکزاده ارد شیر * کر جود دست اوست خجل ابر بهمننا

فرماندهی که هست بفرخنده نام او * منشور ملک و نامه ملت معنونا
از بیم تازیانه قهرش از این سپس * تا حشر توستی نکند چرخ نوسنا
ای آنکه با سحاب گفت ایر تو بهار * دودبست خشک مغز که خیزد ز گلخنا
در هر کجا که خنجر تو خون فشان شود * روید ز خاک معرکه تا حشر روینا
حزم تو پیش از آنکه رود دانه زیر خاک * در دانه خوشه دیده و در خوشه خرمن
مانا که عهد بسته و سوگند خورده است * شمشیر جان ستان تو با جان دشمن
کالدم که می بر آید شمشیرت از نیام * آید برون روان بداندیش از تن
گر جان دهد ز جود تو سائل شکفت نیست * میرد چراغ چونکه فزائیش روغنا
در گوش تو ز فرط شجاعت بروز رزم * خوشتر صهیل ارغون ز آواز ارغنا
در هر فن از فنون هنر بسکه ماهری * خوانندت اوستادان استاد یکفنا
آن به که بدسگال تو زیر زمین رود * کش بر تمام روی زمین نیست ماننا
نبود عجب که بر دو جهان سایه افکند * چتر ترا ز بسکه فراخت داننا
در چینه دان همت سیمرخ جود تو * انجم دو دانه کنجد و یکمشت ارژنا
کوه از نهیب گرز تو خواهد بروز رزم * بیرون رود چو رشته ز سوراخ سوزنا
سرهنگ بی سپله بود خازنت از آنک * از ترکتا ز جود تو خالیست مخزنا
اسلام شد قوی ز تو چون آنکه سوی حج * هر ساله با برهنه شتابد برهننا
رقم کم بنحسب تو نفرین سپهر گفت * زین مرده در گذر که نیرزد بشیوتنا
از حرص جود طبع تو خواهد که سیموزر * جاوید سکه کرده بر آید ز معدنا
از چهره زرد و بخت سیاه و سرشک سرخ * خصم تو گشته است سراپا ملونا
ای قهر مان ملک تو دانی که بیش من * دانشوران چیره ز باند الکننا
جز چرب گفتهها که بود دست بخت من * شعری قبول می نکند طبع روشنا
ز آنسان که چشم گرسنه برخوان مهتران * اول رود بجانب مرغ مسننا

و در شعر دیگران بگزیند بشعر من * کز طبع جاهلی که پلید است و کودنا
 نزل سپهر را چه زبان گر پیاز و سیر * خواهد بهود در عوض سلوی و منا
 تنها جز آفرین نشنیدم ز هیچکس * هی هی تفویض کردش این چرخ ریختنا
 من را چرا نشد صله عاید بهیچ نحو * در نحو عاید صله خواهد اگر منا
 یا من نه آن منم که صله هست عایدش * و در آن منم چه شد صله و عاید و منا
 ارجو کزین سپس دهم فیض عام تو * دینار بار بار و زر و سیم من منا
 فی فی هزار شکر که از کودکی هگرز * آرزو شره نبوده سرا رسم دیدنا
 گنجی مرا ز علم و هنر داده کردگار * کاین بود ز کاستن و کید رهزنا
 گنجم درون خاطر و من در عشق دهر * سرگشته بی سبب چو خداوند زهمنا
 لیکه آو خا که چهره اهرن فکریم * از غم شده است تیره تر از روی اهرنا
 طبعم عقیم گشت و به پنجه رسید سال * پنجاه ساله زن شود آری سترونا
 تا شیر شرزه روی بتابد ز آتشا * تا هار کرزه سخت به پیچد به چندنا
 خصم ترا ز آتش و آب سنان تو * در آب و چشم آتش دل باد مسکنا

در مدح جناب میرزا حاجی آقاسی فرماید

دو قلاع کفرند با هم مصاحب * یکی تیغ خسرو یکی کلک صاحب
 یکی خرمن ظلم را برق خاطر * یکی کشته عدل را مزین ساکب
 یکی ضبط ملک عجم را مزاول * یکی ربط دین عرب را مواظب
 یکی ماشطه چهر ملک از مساعی * یکی واسطه رزق خلق از مواهب
 یکی حل و عقد اجل را ممارس * یکی رتق و فتق امل را مراقب

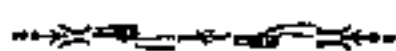
- یکی ز آهن و خود آهن دلان را * چو آهن ربا روز پیکار جانبد
 یکی ملک اجلال را جم عادل * یکی فلک اقبال را یم واهب
 یکی ایر باذل یکی پیر با دل * یکی غیث و ابل یکی لیث ساعب
 یکی رافع فاقه از کف کافی * یکی دافع قتنه از سهم صایب
 هر آنچه این کند با مخالف ز خامه * هر آنچه آن کند با معاند ز قاضب
 نه با گله ذئبان کنند از بران * نه با صعوه عقبان کنند از مخالف
 یکی رایت مجد را چیست رافع * یکی آیت نجد را کیست ناصب
 یکی با خطابش تعالب ضیاغم * یکی با عتابش ضیاغم تعالب
 دو گوئیدست قاآنیا از دو بینی * یکی گو که نبود دو گوئی مناسب
 زهی ز اهزاز صبای قبولت * چه صابی صبی صاحب رای صائب
 ز تاثیر تریاق لطفت عجب فی * که جدوار روید ز نیش عقارب
 به کاخت ز آمد شد اهل حاجت * نه بیند کسی چین برابروی حاجب
 شکار (۱) از قبولت بهرماس چیره * حمام از خطابت بسیرغ غائب
 پلنگان بصحرا نهنگان بدریا * ز خشم تو خائف ز قهر تو هارب
 بتو کج رود هر که چون خط ترسا * بسوزاد قلبش چو قندیل راهب
 بتن باز ناید ز انفسای عیسی * روانی که از رحمت گشت خائب
 بدر رفته سقف سرای جلالت * فلك چیست دانی نسبح العناکب
 کنی آنچه با ناعه در معارک * کنی آنچه با خامه در محارب
 نه ترکان توران کنند از عوالی * نه گردان ایران کنند از قواضب
 به تعجیل مضراب در چنگ چنگی * بجنبید قلم گر بدست محاسب
 محاسب نه یکتن همه اهل کیتی * نه یکروز تا روز محشر مواظب

- * ممداد آنچه نقش نوشتن پذیرد
 * اگر ماء جاری اگر طین لازب
 * قلم هر چه در دست بتوان گرفتن
 * ورق هر چه بهر نوشتن مناسب
 * بدیوان فضلت نیارند کردت
 * نه حصر محامد نه حد هتاقب
 * زهی امر و نهی تو را در بمالک
 * نقاذی که ارواح را در قوالب
 * در این مه که باشد عمل پارسا را
 * گهی لف شاره گهی قص شارب
 * ز اندیشه صوم و تشویش سرما
 * گروهی ز می برخی از توبه نایب
 * چنان سرد گیتی که با صیف قاطع
 * نه گردد ز مرکب جدا پای را کب
 * چوموئی که در می فتد جرعه کس را
 * بخونین سرشک اندرون جسم ذائب
 * گران گشته بی باده صاف ساغر
 * چنان چشم عاشق بگریب سحائب
 * کند ابرها طل ز تقطیر ژاله
 * همی هر دم از برف زال زمانه
 * مرا هست بی مهر ماهی که بر من
 * دو چشمش تعالی دو جادوی لاهی
 * بایوان خرامد غزالی غزلخوان
 * عذار فروزانش در فرع قاحم
 * بخوت تن من خضیبش انامل
 * غزلخوان غزالیست گزگرک غمزه
 * مرا چون پری دیده دیوانه سازد
 * بر ندوش چون مهره اختران را
 * چو از قعر وارون چهی سنگرنده
 * فروزنده دری در آفت لیل الیل
 * چو آویزه در ز جعد کواعب
 * چو زلفش تبارک دو هندوی لاعب
 * بمیدان شتابد پلنگی مغاضب
 * سهیل پمانیست در لیل ضارب
 * ز دود دل من وسیمش حواجب
 * کند صید غرمان هژبر محارب
 * چو گردد پری وارم از دیده غایب
 * برون ریخت از حقه چرخ ملاعب
 * ز چرخ معلق عیان شد کواکب
 * چو آویزه در ز جعد کواعب

- در آمد ز در آن بت مهر چهرم * برا گنده برماه مشک از دو جانب
 خرامان و سرمست و مخمور و بی خود * شکسته کله تاب داده نوائب
 چو نشست بر خاستم از سر جان * سرودم که ای جان بوصل تو راغب
 درین فصل و این ماه و این وقت و این شب * من و وصل تو زه زه ازین عجائب
 تو و کوی من یخ یخ ای بخت مقبل * من و روی تو خه خه ای دهر خاصب
 شب و آفتاب آنکهی کوی مسکین * بیایلت و آب آنکهی کام لائب
 ز رویت چو روز است روشن که امشب * یس از صبح صادق دهد صبح کاذب
 مراد من ایستون چه باشد مرادت * بگو ای مراد ترا طبع طالب
 بگفتا یکی چاهه خواهم ملفق * بو صفه مستان و تعریف صاحب
 بد سم شد آن شستری خاهه جنبان * چو در دست بر بط نوازان مضارب
 روان چابک و چست فر فر نوشم * چو هنگام ترغیب کلك محاسب
 بامداد آمه بنامه ز خاهه * رقم کردم این چاهه نغز راتب
 همی بارد از ابر بارنده راضب * چو از دست دستور و اهب مواهب
 فرو ریزد ازین بخار مساعد * لالی چو از کف رادش رغائب
 بر اغبر هجوم آرد از ابر باران * چو گردسرایش که سان مواکب
 سیه ابر بر خیره گردید گریبان * چو بد خواه جاهش ز قرط کرائب
 هوا سرد شد چون دم خصم جاهش * که در گرم دوزخ یماناد و اصب
 تختک گشت عالم چو جسم خلیلش * که گلشت برو باد نار نوائب
 شمر در بر آورد پولاد جوشن * چو بر کین خصمان جاهش دکائب
 چو جان بد اندیش او در معارک * تن بینوایان توان در مصائب
 شخ و قل گرانمایه آمد ز ژاله * جو از دست خدامش دامان کاسب
 چو خون دل از دیده بد سگاش * همی آب باران روان از مشاعب

درخشان بگردون ز هر سو بوارق * چو در بارگاهش عذار کواعب
 خروشان همی رعد آید پیا پی * چو در موکب او کثوس کتائب
 ز صرصر غصون گشت بی برگ چو نان * که خصمش ز پر خاش جویان ناهب
 چو دندان زیبا و شاقان بزمش * شب و روز باران تکرک از سحائب
 چو خصمش درختان بر افسرد چو نان * که هنگام سختی ابی روح قالب
 همی تا فلک را چو باران مخلص * بود امتثال او امرش واجب
 و ناقش بود از و شاقان مهرو * مزین چو گردون بشام از کوآکب
 الا تا که هر ساله آید زمستان * ز مستان بزمش بلا بادهاوب

در تهنیت نظام الدواد هنگام آوردن خلعت شاهنشاه غازی در هنگام ولیعهدی

صبحدم کز جانب مشرق بر آمد آفتاب * همچو بخت باد شه بیدار شد چشم ز خواب
 روی نداشت زدم جام می کز بوی او * تالب گور آید از لبهای من بوی شراب
 ز آن می کز جام کین خسرو جهان بین تر شود * گر چکد يك قطره در کاسه سرافرا سیاب
 چون دعاغم تر شد از می دیدم از طرف شمال * تافت خورشیدی که شد خورشید از و در اجتهاب
 چشم مالیدم که مستم یا بنخواستم هنوز * و ندرین معنی دلم در شبهه و جان در ارتیاب
 گاه میگفتم که خورشید دست گردون را زاصل * باز می گفتم نه حاشا انه شی عجاب
 باز میگفتم شنیدم ز مستان پیش ازین * کادمی يك را دو بیند چون فزون نوشد شراب
 من درین حیرت که آمد ماه من ناگه زرد * باد و چشمی همچو حال عاشقان مست و خراب

در سر هر موی مژگانش دو صد تراکش خدنگ * در خم هر تار گیسوش دو صد چین مشک تاب
 روی او را صد خزینه حسن در هر آب و رنگ * موی او را صد صحیفه سحر در هر پیچ و تاب
 آب روی و تاب مویش برده آب و تاب من * این ز جانم برده آب و آن ز جسمم برده تاب
 چهرش اندر زلف حوری خفته در دامان دیو * یا حواصل بچه آسوده در بر شراب
 حرمت گیسوی و چشمش را بر آنست که نیست * هیچ کافر را عذاب و هیچ ساحر را عقاب
 چون مرا زانگونه پیرمان دید غرمان شد زختم * چنگ پیش آورد تا گوشم بمالد چون ریاب
 گفتم ای غلمان دنیا ای بهشت خاکیان * ای ستاره ناز پرور ای فرشته بی نقاب
 ای دورنگین عارضت دار الخلافه دلبری * وی در مشکین طره ات دار الاماره ماهتاب
 مهر نور افروز امروزم دو می آید بچشم * من درین احوال حیران کا حولسم یا مصاب
 آفتابی از شمال آید بچشم جلوه گر * و آفتابی دیگر اندر مشرق از وی نور تاب
 زرم زرمک خنده فرمود و برقع بر کشود * گفت ما را هم نظر کن ناسه بینی آفتاب
 گفتم از حال نو و خورشید گردون واقفم * اینک این خورشید دیگر چیست گفتا در جواب
 آفتابی کز شمال فارس آمد جلوه گر * هست تشریف ولیعهد شه مالک رقاب
 بوالمظفر ناصر الدین کز نسیم عفو او * در دهان مسار تریاق اجل گردد لعاب
 گفتم آن تشریف آرند از کجا گفتا زری * گفتم از بهر که گفت از بهر میر کامیاب
 جانفشان سر باز شاهنشاه حسین خان آنکه هست * ناخن تیغش بنخون دشمنان شه خضاب
 گفتم از سعی که صاحب اختیار ملک جم * شد چنین و افر نصیب و شد چنان کامل نصاب
 گفت از فضل عمیم خواجه اعظم که هست * هر چه در هستی قشور و جسم و جان اولیاب
 گفتم آیا تهنیت را هیچ گویم گفت نه * گفت من خوشتر که دوشم ز آسمان آمد خطاب
 کز برای تهنیت فردا ز قول قدسیان * در حضور میر برخوان این قصیده مستطاب

مطلع ثانی

در همایون ساعتی فرخنده چون عهد شباب ✱ در بهین روزی چو روز وصل خوبان در دیاب
 در میار کردی کز اتصالات سعود ✱ تا ابد در عرصه کیتی نه بینی انقلاب
 خلعتی آمد که گوئی کرده نساج ازل ✱ تارش از کیسوی حور و پوشش از نور شهاب
 گوهر آکین خلعتی کز نور گوهر های او ✱ نقش هر معنی توان دید از خنجر بیحجاب
 خلعتی گرفی المثل او را بندریا افکند ✱ تا قیامت زو گهر خیزد بجای موج آب
 آمد از دی کس خدا آباد دارد تا بحشر ✱ جانب شیراز کس گردون نگرداند خراب
 از که از نزد ولیعهد خدیو راستین ✱ آنکه یادا تا قیامت کاجوی و کامیاب
 از برای افتخار میر ملک جم که هست ✱ ز آتش تیغش دل اعدای شاهنشاه کباب
 یارب آن تشریف ده را مملکت ده پیشمار ✱ یارب این تشریف بر امرتبت ده بی حساب
 راستی گویم ندیده است و نه بیند آسمان ✱ هیچ شاهمی را ولیعهدی چنین نایب مذاب
 ملک او با انتظام و بخت او با احتشام ✱ یاس او با انتقام و عدل او با احتساب
 با ولایش هیچ کس را نیست پروای گنه ✱ با خلافتش هیچ دل را نیست توفیق ثواب
 گر وزد بر ساحت دوزخ نسیم عفو او ✱ در مذاق اهل دوزخ عذب گرداند عذاب
 روزی اندر باغ گفتم از سخای او سخن ✱ برگ هر شاخش ز مرد گشت و بارش زرناب
 یاد رای روشنش در خاطر می یک شب گذشت ✱ از بن هر موی من سرزد هزاران آفتاب
 وز خیال جود او بر کف گرفتم جام می ✱ جام در دستم گهر شد می در آن لعل مذاب
 روز بزمش خاک چون گردون بچنبدا ز طرب ✱ گاه رزمش آب چون آتش بجوشد ز التهاب
 نام جودش چون بری با قوت روید از زمین ✱ یاد تیغش چون کئی العاس باره از سحاب
 التفاتش گر کسیرا دست گیره چون عنان ✱ گردش گردون سازد با بمالش چون رکاب

خصم او گفتا خدا یا سر فرازم کن بدهر * رمح او گفتا من این دعوت تمام مستجاب
 بحر از جاه وسیع او اگر جوید مدد * هفت دربارا ز وسعت جاده در یک حباب
 بر سراب از قطره بارد سحاب از جود او * نایامت جوی شهد و شیر خیزد از سراب
 روز طوفان ناخدا گر نام پاک او برد * بحر را چون طبع قا آتی نماند اضطراب
 رشک جودش بر دل در با گره بندد ز موج * پاس عدلش بر تن ماهی زره پوشد در آب
 گاه خشمش موج دریا خیزد از موج حریر * روز مهرش فرعتقا زاید از پر ذباب
 خلقش آن جنت بود کز باد آن در هر نفس * عطسهای عنبرین خیزد ز مغز شیخ و شاب
 تا غم آرد تنگدستی خاصه در عهد مشیب * تا طرب خیزد زمستی خاصه در عهد شباب
 بخت او بادا جوان و حکم او بادا روان * رای او بادا مصیب و خصم او بادا مصاب

در تهنیت عید مولود امیرالمومنین علیه السلام و در مدح پادشاه جمجاه ناصرالدین شاه گوید

خیمه ز درخت زد بر چرخ نیلی آفتاب * از پرند نیلگون آویخت بس زرین طناب
 بال بکشود از پس شام سیه صبح سپید * همچو سیمین شاهبازی از پی مشکین غراب
 عنبرین موی شب ارکافور گون شدعیب نیست * صبح روز یبری آید از پس شام شباب
 تا که سیمین حلقهای اختران درد ز هم * خور برون آمد چو زرین تیغی از مشکین قراب
 یانه گفتی از پی صید حواصل یچگان * ز آشیان چرخ بیرون شدیکی زرین عقاب
 یا بجادونی فلک در حقه با قوت زرد * کر دینهان صد هزاران مهره از درخوشاب
 یا نه زرین عنکبوتی گرد صد سیمین مگس * بافته در گنبد مینا دو صد زرین لعاب

یا نهنگی کهر یا پیکر که از آهنگ او * صد هزاران ماهی سیم افتد اندر اضطراب
 یا چوزرین زورقی کز صد متش پنهان شود * در تک سیاب کون در باد و صد سیمین حباب
 در چنین صبحی بیاد کشتی زرین مهر * ای مه سیمین لقا ما را بکشتی ده شراب
 محشر از خواهی ز گیسو چهره بنا از آنک (۱) * محشر آروزست کتر مغرب بر آید آفتاب
 عیش جان در سرگنن بیم خرابم کن ز می * کاین حدیثم بس لدو اللموت و ابنو اللخراب
 هر دو لغلت شکر نابست خواهم هر دو را * می بیوسم تا نماند در میانشان شکر آب
 خاصه این ماه رجب کز خرمی جشنی عجب * کرد شاه از بهر مولود شه دین بو تراب
 ناصر دین و دول آرایش ملک و ملل * ناصر الدین شاه غازی خسرو مالک رقاب
 رسم این جشن نو آئین کرد شاه دین پرست * آنکه چون ذات خرد ملکش مصون از انقلاب
 از برای عمر جاویدان و نام سرمدی * کرد کاری کس خدا بخشد ثواب اندر ثواب
 راستی از شهر یاران این محاسن در خور است * نه محاسن را بخنا روز و شب کردن خضاب
 قصر جاویدی بیاید ساختش بی خاک و خشت * ورنه کو آن گنگ در کا باد کرد افراسیاب
 همچو نوروز جلالی شاید ار این عید را * خلق عید ناصری خوانند بهر اتساب
 خاک راه بو ترابست این ملک کز رشک او * آسمان گوید همی یا لیتنی کنت تراب
 کیست دانی بو تراب آن مظهر کامل که هست * در میان حق و باطل حکم او فصل الخطاب
 اولین نور تجلی آخرین تکمیل فرض * صورت اسماء حسنی معنی حسن المآب
 جوهر عشق الهی ریشه علم ازل * شیره شور محبت شافع یوم الحساب
 تاظم هر چار گوهر داور هر پنج حس * مالک هر هفت دوزخ قانع هر هشت باب
 خاصیت بخش نیانات از سپندان تا بعود * رنگ پرداز جمادات از شبه تا در ناب
 نام او در نامه ایجاد حرف اولین * ذات او در دفتر توحید فرد انتخاب
 نطقه بی مهر او صورت نه بنده در رحم * قطره بی امر او نازل نگردد از سحاب

گر از آنک (۱) As in B. & P., C. has

- هیچ طاعت بی ولای او نیفتد سود مند * هیچ دعوت بی رضای او نگرود مستجاب
 بر سلیبان قهرش از یک ترک استثنا نمود * سرالقینا علی کرسیه ثم اتاب
 قدر او بر جاهلان پوشیده ماندارنه خدای * هفت دوزخ را نکردی خلق از بهر عذاب
 گر چه دیدندش به بیداری ندیدندش درست * چشم عاشق کور بود و چهره جانان در حجاب
 نه تو انم ممکنش خوانم نه واجب لا جرم * اندرین رهنه درنگم ممکن است و نه شتاب
 عقل گوید لنگ شد اسیم بکش لختی عنان * عشق گوید گرم شد رخشم بزن بر خوی رکاب
 داوری را از زبان عشق فالی بر زدم * رینا افتح بیننا فسال من آمد در جواب
 راستی را عقل نتواند کز و ماند نشان * کی توان جستن نشان آب شیرین از سراب
 ای که گوئی حق بقرآن وصف او ظاهر نگفت * وصف او هست آنچه هست اندر کتاب مستطاب
 گر تو از هر عضو عضوی وصف گوئی بی شمر * یا که از هر جزو جزوی مدح رانی بی حساب
 وصف آن اعضا ز وصف تن بود قائم مقام * مدح این اجزا ز مدح کل بود نایب متاب
 با همه اشیاست جفت و وز همه اشیاست فرد * چون خورد در جان و جان در جسم و جسم اندر شتاب
 وین بعنوان مثل بد و رنه کی گنجد بلفظ * ذوق صهبا طعم شکر رنگ گل بوی گلاب
 ذوق آن خواهی بنوش و طعم آن خواهی بچش * رنگ این خواهی بین و بوی آن خواهی بیاب
 گر نبداوی خطاب حق بظاهر باک نیست * کوست منظور خدا با هر که فرماید خطاب
 فاش تر گویم رجوع لفظ و معنی چون بدوست * در حقیقت هم سوال از وی طر او دم جواب
 و رهمی بی پرده تر خواهی بگویم باک نیست * اوست لفظ و اوست معنی اوست فضل و اوست باب
 او مداد است او دوات است او بنانست او قلم * او کلام است او کتابست او خطابست او عتاب
 این همه گفتم ولی بالله تمام افسانه بود * فرق کن افسانه را از وصف ای کامل نصاب
 وصف آن باشد کز و موصوف را بتوان شناخت * نه همی افسانه گفتن همچو کور از ماهتاب
 وصف نور است کز چشمت در آید در ضمیر * مدح آب آنست کز جانت نشاند التهاب
 ای که سیرابی خدار او صف آب از من پرس * هل بجویم نشئه آنکه بگویم وصف آب

چشم بندی هست تعریف از بی باحرمان * تانه بیند چشمشان رخسار جانان بی نقاب
 وین که من گویم تمام افسانه‌های عاشقیست * تا بدان افسانه تا محرم رود لختی بخواب
 دیده باشی شاهی چون بارقیب آید به بزم * عشق غیرت پیشه هر ساعت فتد در پیچ و تاب
 مصلحت را صد هزار افسانه گوید تارقیب * خوابش آید خود ز وصل دوست گردد کامیاب
 مغز گفنی نغز گفنی لیک قاآنی بترس * ز ابلهان کند فهم و جاهلان در یاب
 راه تنگست و فرس لنگست و معبر پرزسنگ * ای سوار تیز رو لختی عنان واپس بتاب
 بیش ازینت حد گفتن نیست و رگوشی خطاست * ختم کن اینجا سخن والله اعلم بالحواب

ذکر مدح خاتم انبیاء صلی الله علیه و آله وسلم

از سر وش و حدتم بر گوش هوش آمد خطاب * یافتی لا تبطل الاوقات فی عهد الشباب
 بعد از این در کنج عزلت پای در دامن کشم * من کجا و مستی و میخانه و جام شراب
 تا توام نغمه‌های نای وحدت را شنید * گوش بگمراهم چرا بر ناله چنگ و رباب
 انقلونی یا قضاة الحق من ارض الخطا * دللونی یا هداة الدین الی دار الصواب
 چند در دام طبیعت دانه بر چینم ز آرز * تا بکی بر جیفه دنیا گرایم چون کلاب
 هادی خود نفس سرکش را گزیم ای شکفت * گرچه صد کورت شنید ستم اذا کان الغراب
 از نگو نامی مرا بر سر چه آمد این زمان * سر به بد نامی بر آرم در میان شیخ و شاب
 از خدا وز خویش شرمم باد آخر تا بکی * روح را ز اطوار تا شایسته دارم در عذاب
 آفتابم من چرا جازرا بکامم چون هلال * شاه بازم من چرا بیغاره یابم از فباب

من که برگردون زخم خرگاه دانش از چهره و * برگلوی جان چو میخ خرگم باشد طناب
 اهرمن خونم بریزد سوی آن یویم شکفت * غافلم از پرشش میعاد و از روز حساب
 مرغ جانرا تا یکی محبوس دارم در قفس * چهره توفیق را تا چند پوشم در نقاب
 چند در تعمیر دنیا کوشم و تخریب دین * تا یکی دارم روان خویشرا در اضطراب
 مصطفی فرمود ان الناس فی الدنيا ضعیف * حاصلش یعنی لدوا للموت وابتوا للخراب
 ورنه مانم زین سپس در کار و بار خویشان * عرضه دارم کار خودرا بر جناب مستطاب
 نقطه پرکار هستی خط پرکار وجود * قطب گردون کرم توقیع طغرای ثواب
 سرور عالم ابوالقاسم محمد آنکه چرخ * با وجود او بود چون فیه یدش آفتاب
 الذی ردت الیه الشمس وانشق القمر * کان امیا ولکن عنده ام الکتاب
 والذی فی کفه الکفار مما ابصروا * کلم الحصباء قالوا انه شیء عجاب
 رهنمای هر دو عالم آنکه در یک چشم زد * برگشت از چار حد و هفت خط و شش حجاب
 از ضمیر انور و از جود ابر دست اوست * نور جرم آفتاب و مایه دست سحاب
 با شرار قهر او هر هفت دوزخ یکشهر * با سحاب دست او هر هفت دریا یک حباب
 گرو جود او ندادی ذات واجب را ظهور * تا ابد سر پنجه تقدیر بودی در حجاب
 تالی هستی او هست آنچه هست از ممکنات * غیر ذات حق کز هستی وی شد بهره یاب
 نه سپهر و شش جهات و هفت دوزخ هشت خلد * یا سه مولود و دو عالم چار مام و هفت باب
 در همه عمر از وجود او خطائی سر نزد * زانکه بود افعال نیکویش سراسر و حی باب
 با وجود آنکه صادر شد خطا از بوالبشر * گرمی باور نداری از بنی برخوان قناب
 وز سلیمان حشمت الله گر خطائی نامدی * چیست القینب علی کرسیه ثم اناب
 روز و شب از هاتف غیب این ندا گرد بلند * انه من مال عن شرعه فقد نال العقاب
 هر زمان از ساکنان عرش آید این سر و ش * من تطرق فی طریقہ قد اصاب ما اصاب
 معنی خوف و رجاء تفسیر بغض و مهر اوست * کان یکی را معصیت نامند وین یک را ثواب

توبه آدم بقتادی قبول کردگار * تا به فیض خدمتش صدره نگشتی فیضیاب
 آتش نمرود کی گشتی گلستان برخلیل * گر بانساب جلیل او نجستی اتساب
 موسی از تبه ضلالت نامدی هرگز برون * تا زطور رافتش لبیک نشنیدی جواب
 نوح اگر بر جودی جودش نجستی التجا * همچو کنعان نامدی هرگز برون از بحر آب
 تا نشست ایوب از سر چشمه لطفش بدن * کی باول حال کردی زانچنان حالت ایاب
 تا مسیح از خاک راهش مسح پیشانی نکرد * کی شدی بر آسمان همچو دعای مستجاب
 یوسف ار بر رشته مهرش نکردی اعتصام * یونس ار بر درگاه قریش نه جستی اقتراب
 تا ابد این یک نمی آمد برون از بطن حوت * تا قیامت آن یکی بودی بزندان عذاب
 آسمان هر جا که در ماند بدو جوید پناه * آری آری آستان او بود حسن المآب
 عقل پیش قابل ذاتش بود تسلیم محض * بشه کی لاف توانائی زند بیش عقاب
 ای شهنشاهی که پیش ابر دست همت * عرصه دریای پهناور نماید چون سراب
 تا نه بر مسأله ذات محکم الاطناب شد * کی تندی افراشته این خرگه زرین قباب
 فی المثل بر سردی آتش اگر بدهی مثال * در زمان ماهیت آتش یذرد انقلاب
 و ربه تبدیل زمین و آسمان فرماندهی * این کند چون آن درنگ و آن کند چون این شتاب
 فی ترا ممکن توان گفتن نه واجب لبیک حق * بعد ذات خویشان ذات ترا کرد انتخاب
 چون بر آئی بر براق برق پیا جبرئیل * گیرد از دستی عنان و از دگر دستی رکاب
 خسرو و نادرفشان گردیده در مدحت حبیب * گشته خورشید از فروغ فکرش در احتجاب
 و آنکه از دیباچه نعت کند هالی رقم * در قیامت بر رخس بزبان گشاید هشت باب
 بر دعای دوست دارانت کم خم سخن * ز آنکه باشد حد او صاف تو بیرون از حساب
 تا ز تابان مشعل خورشید انور بزم روز * هر سحر روشن شود چون آنکه شب از ماهتاب
 تا قیامت کوکب بخت هوا خواهان تو * باد روشن تر ز نور نیر و جرم شهاب

در شکرانه سلامتی ذات اقدس شهر یاری دام ملکه در فتنه باب گذاب

—•••••—

ساقی امشب می پیای ده که من برجای آب * نذر کردستم کزین پس می نوشم جز شراب
 منت ایزد را که شه رست از قضای آسمان * ورنه در معموره هستی قتادی انقلاب
 چشم بخت عالمی از خواب غم بیدار شد * «اینکه می بینم به بیدار است یارب یا بخواب»
 جام کیخسرو برآزمی کن که تا چون تهنن * کینه خون سیاوش خواهم از افراسیاب
 من که از شرم و حیا با کس نمی گفتم سخن * رقص خواهم کرد زین پس در میان شیخ و شاب
 نذر کردستم کزین پس هر کجا سیمین بریست * گر همه فرزند قیصر سازمش مست و خراب
 که کنم با غیبش بازی چو کودک با ترنج * که زلفینش در آویزم چو کرکس باغراب
 ترکی دارم که دور از چشم بد دارد لبی * چون دو کوچک لعل در روی سی و دو درخوشاب
 موزره مژگان سنان ابرو کان گیسو کند * رخ سمن لب بهر من (۱) زلف اهرمن صورت شهاب
 گرم مهر و نرم چهره زود صلح و دیر جنگ * نازه روی و عشوه جوی و بذله گوی و نکته یاب
 کوه سیمش بر قفا و گنج سیمش پیش روی * گنج سیمش آشکار و کوه سیمش در حجاب
 همچو آثار طبیعی روی او با بو و رنگ * همچو اشکال ریاضی زلف او پر پیچ و تاب
 دی مرا چون دید بایاران بمجلس گرم رقص * هر طرف هنگامه اینجا شراب آنجا کباب
 گفت در گوشم که این مستیست یاد یوانگی * کت برقص آورده بیخود دادمش حالی جواب
 کای عطار دخال ای مه زهره اترا مشتری * خوشدم کز کید مرغ و زحل رست آفتاب
 آخر شوال خسرو شد سوار از بهر صید * آسمانش در عنان و آفتابش در رکاب

(۱) B. P. & C. = برهن

کتر کین ناگه سه تن جنبید و افکندند زود * تیرهای آتشین زی خسرو مالک رقاب
 حفظ ربانی سپر شد و آن سه تیر انداز را * چون کان زه در گلو بست از پی رنج و عذاب
 از خطا زین پس نمی گویم صواب اولی تراست * کان خطای تیر بد خوشتر زیك عالم صواب
 کشت عمر عالمی می سوخت زان برق بلا * گر ز ابر رحمت بزبان نمی شد فتح باب
 یسه زرد بازو به پیل و قطره زرد پهلو به نیل * آنت رمزی بس عجیب و اینت نقلی بس عجاب
 ازدها تا بود حفظ گنج می کرد ای عجب * ازدها دیدی که بر تاراج گنج آرد شتاب
 بس شنید ستم شهاب تیرزن بر اهر من * تیرزن نشنیده بودم اهر من را بر شهباب
 بس عقاب جره دید ستم که گیرد زاغ شوم * می ندیدم زاغ شومی کو کند قصد عقاب
 شیرغاب از پردلی آرد گرازان را بچنگ * لیک نشنیدم گراز چنگ زن در شیر غاب
 در گلاب آریز آویزد نباشد بس شکفت * خود شکفت این است کاندر پیر آویزد کلاب
 تانه پنداری که تنها بکفران از شه گذشت * صدقران براهل یک کشور گذشت از اخطراب
 خاصه برگردون عصمت مهد علیا کاترمان * خورزش رمش زرد شد حق توارت بالجاب
 درج در سلطنت آن کز سحاب همتمش * صد هزاران چشمه نسیم (۲) جوشد از سراب
 سایه خورشید اقبالش اگر افتد یابر * بجای باران زین سپس خورشید بار داز سحاب
 اصل این بلقیس از نسل ساجان بوده است * قاسم ارزاق نعمت باب او من کل باب
 آمد آن بلقیس گر پیش ساجان کاججوی * آمد این بلقیس از پشت ساجان کامیاب
 ای مهین بانوی عالم عید کن این روز را * کز نصیب عیش هست این عید بس کامل نصاب
 عید مولود دوم نه نام این عید سعید * در میان عیدها این عید را کن انتخاب
 زانکه پنداری دوم ره زاد شاهنشاه و داد * تازه بز دانش ز فضل خویش عمر بی حساب
 بیستون بر پاست تا این خیمه چرخ کبود * خیمه جاه ترا از کپکشان یادا طناب

در منقبت حضرت علی بن ابیطالب صلواته الله علیه فرماید

دوشم مگر چه بود که هیچم نبرده خواب * بروین برخ فشاندم تا سرزد آفتاب
 بیدار بود بخادمی در سرای من * گفت از چه خواب می زوی دادمش جواب
 کامروز بخت خواجه زمن بر سنی نمود * زین پس چو بخت خواجه نخواهم شدن بخواب
 گفت ار چنین بود قلمی گیرو کاغذی * بنگار بیتکی دوسه در مدح بو تراب
 تفسیر عقل ترجمه اولین ظهور * تاویل عشق ما حاصل چارمین کتاب
 روح رسول زوج بتول آیت وصول * منظور حق مثبت مطلق وجود ناب
 تمثال روح صورت جان معنی خرد * همسال عشق شیرخدا میر کامیاب
 گنج بقا ذخیره هستی کلید فیض * امن جهان امانت خلائق امین باب
 مشکل کشای هر چه بگیتی ز خوب وزشت * روزی رسان هر چه بگیهان ز شیخ وشاب
 منظور حق ز هر چه بقران خورد قسم * مقصود رب ز هر چه بفرقان کند خطاب
 داغی نه بر جبین و پرستار او قلوب * طوقی نه بر گلوی و گرفتار او رقاب
 وجه الله اوست دل مبراز وی بهیج وجه * باب الله اوست پا مکش از وی بهیج باب
 اوهست جان یاک و جهان مشتی آب و خاک * زین پا کتر بگویم هم اوست خاک و آب
 یك لحظ پیش ازین که نگارم مناقبش * در دل نشسته بود چو خورشید بی نقاب
 چون مدح او نوشتم اندر حجاب رفت * زیرا که لفظ و خامه شد اندر میان حجاب
 فی فی صفات من بود اینها نه وصف او * بشنو دلیل تا که نیفتی در اضطراب
 آخر نه هر چه زاذهر چیز وصف اوست * ز انسانکه گرمی از شرر و هستی از شراب
 این وصف آب نیست که گوئی شرر برد * باین وصف هم ترا عطش افزاست چون سراب
 در مدح سیل اینکه خرابی کند چرا * بس مدح سیل کردی و جانی نشد خراب

لیکن ہم ار بیدیدہ معنی نظر کنی * در پردہ قشور توان یافتن لیباب
 زیرا کہ از خیال رہی هست تا خورد * کاسباب خوب وزشت بدو دارد اتساب
 هر چند ذکر آب عطش را مفید نیست * خوشتر ز وصف آتش در دفع التهاب
 لطف و عذاب هر دو ززدان رسد ولی * لاشك حدیث لطف به از قصه عذاب
 چون نيك بنگری سخن از عرش ایزدی * ز انجا که آمده است بد انجا کند اباب
 از گوش در دل آیدو از جان رود بعرض * در دل ز راه گوش نبوشا کند شتاب
 پس شد عیان که سامع وقایل بود یکی * کر خود کند سوال و هم او خود دهد جواب
 باری علی چو شافع دیوان محشر است * ارجو شفیع من شود اندر صف حساب
 ز آسان که هست صاحب دیوان شفیع من * در حضرت جناب جوان بخت مستطاب
 شیخ اجل مراد ملل منشاء دول * فہرست مجدد نظم بقا فرد انتخاب
 آن میر حق پرست کہ در گنج معرفت * یکن نیامده است چو او کامل النصاب
 با او ہر آنکہ کینہ سکالد بحکم حق * حالی بگردنش رگ شریان شود طناب
 داند ضمیر او کہ سعبد است با شقی * ہر نطفہ را ترقتہ بزهدان ز پشت باب
 قا آتیا بہ بتدکیش جانف نثار کن * کم شو زخوش و زندگی جاودان بیاب
 خواہی دعا کنی کہ خدا یش دہد دو کون * حاجت یگفت نیست خدا کرد مستجاب

در تہنیت ختان و تطہیر شہزادہ آزادہ

عباس میرزا ثمرۃ الفوان شہریار

محمد شاہ غازی فرماید

این چہ جشن است کز وجان جہان در طریست * در نہ افلاک ازو سورو سرور عجیب است
 چرخ در رقص وز میان سرخوش و گیتی سرمست * راست برسی طرف اندر طرف اندر طرف است

ملك آبادودل آزاد و خلائق دلشاد * روح بی رنج و روان بی غم و تن بی تعب است
 طلعت شاه مگر جاوه در آفاق نمود * کافر نیش همه از وجد بشورو شغب است
 از ازل تا به اید آنچه مقدر شده عیش * راست گوئی که ازین سور همه مکتسب است
 شب زانوار مشاعل همه روشن روز است * روز از دود مجامر همه تاریک شب است
 حلی ارقالد بیغم بمحافل چنگ است * تنی از سوز دبی تب بمطایح حطب است
 دود زنبوره که آمیخته با شعله سرخ * منک شکر فخور و زنگی چینی سلب است
 شمع روشن بشب تیره تو گوئی بمثل * بر تو مهر محمد به ط بولهب است
 متحرك شده خاک از طرب و جد و سماع * جذبه خوانچه مگر این حرکت را سبب است
 بسکه بر چرخ ز زنبوره جهد آتش و دود * خاک پنداری با چرخ برین در غضب است
 کاخ گردون شد و ماهش همه زنگار خط است * بزم بستان شد و سروش همه شکر ف لب است
 شوخ رقاص چو در چرخ در آید گوئی * کاین همه جنبش افلاک بدو منتسب است
 گوش نه چرخ شد از بانگ دف و کوس اصم * ماه ذی حجه مگر تالی ماه رجب است
 آتشین تیره شب تیره عجائب ما رست * که هوا چون جگر دوزخ از او بولهب است
 مار دیدی که خورد تار و بترکیب او را * دل زیار و ط و سر از کاغذ و تن از خشب است
 مار دیدی بهوا رقص کند و زتف او * چون دل دشمن شه روی هوا ملتهب است
 ذوق تب دایم از چرخ بنحاک (۱) آون بود * و اینک از خاک بچرخ آون پس ذوق تب است
 زاهد خشک که میداد چهار ترا سه طلاق * تر دماغ اینک در حجله بنت العنب است
 دهر بدشوی و طبیعت زن و غم نسل کنون * نسل غم نیست که آن عین شد و این عذب است
 شب درین جشن فلک را ندهد راه قضا * ز آنکه از ذابت و سیاره تنش بر جرب است
 نائب السلطنه را نوبت تطهیر رسید * ز آنکه طاهر دل و طاهر تن و طاهر حسب است
 یور شه نور دل و دیده خسرو عباس * که شهنشه را اینست که همنام اب اسك

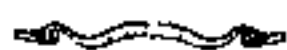
(۱) B and P = از خاک بچرخ . C does not contain this poem.

گرچه او مرد مك دیده شاد است ولی * نه چنان مرد مکی کز نظرش محتجب است
 تا همی زنده کند نام نیارا بجهان * نائب السلطنه از شاه جهانش لقب است
 شعرا گرچه ز تطهیر نراندند سخن * من بگویم که بسی نادره و بوالعجب است
 شارع پاك چو بی برده سخن گفت از آن * شاعر آر نیز بگوید نه ز لہو و لعب است
 باری استاد چو شد زی پسر شاه عجم * بہر تطهیر کہ فرمودہ شاه عرب است
 * * * * *

بوسه زد تیغش آنکہ بہایون عضوی * کہ کلید در گنجینہ اصل و نسب است
 زادہ شہ نخروشید و بنخوشید ز درد * قامتش گوئی نخلی است کہ بارش ادب است
 طفل نہ سالہ کہ دیدہ است کہ در پیکراو * مرد می خون و بزگی رگ و دانش عصب است
 طفل نہ سالہ شنیدی کہ هنوز ز دهنش * بوی شیر آید و زو در بدن شیر تب است
 شہ بہر سو کہ نظر کرد مر او را میدید * چون دل مرد خدا جوی کہ گرم طلب است
 از کرم بسکہ بدرویش و توانگر زرداد * کاخ و شادروان گفتی ہمہ کان ذہب است
 نائب السلطنہ را کیست اتابک دانی * آنکہ صد گنج لایش نہان درد لب است
 جوہر فضل ہدایت کہ سراپای جهان * ز آتش فکر فروزندہ او ملتہب است

در ستایش و نیایش ابوالملوک جمشید جهانستان فتحعلی شاه قاجار فرماید

اگر نظام امور جهان بدست قضاست * چرا بہر چہ کند امر شہریار رضاست
 شہی کہ قامت یکتای دہر گشتہ دوتا * بہ پیش گوہر او کز مثال بیہمتاست
 ستودہ فتحعلی شاه شہریار جهان * کہ اصل و فرع وجود است و مایہ اشیاست

- مگر به نعل سمنش برابری کرده * که مه ز خجالت گاهی نهان و که بیداست
 زمانه نافه چین خواند مشک خلقش را * فکند چین بچین آسمان که عین خطاست
 شود ز تیغ کجش راست کار هفت اقلیم * زهی عجب که بصورت کج است و راست نماست
 ز رشک طلعت او کور گشت دیده مهر * از آن ز خط شعاعی بدست مهر عصاست
 و گر قبول سخن بی ادله جاثر نیست * مرا بصدق سخن اولین بدیهه گواست
 بیباغ سرو سنانش نمو کند چون سرو * بلی ز اصل نباتت و مستعد نماست
 فلک نباشد چون او چرا که چاکر اوست * اگر چه پایه او هاورای چون و چراست
 جهان بصورت معنی است اندرو مدغم * عجب مدار که او در جهان بصورت ماست
 يك آسمان و ازو آشکار صد خورشید * يك آفتاب مر او را هزار گونه مناست
 اگر چه صد گهر از يك محیط برخیزد * نتیجه گهر صلب او دو صد دریاست
 و گر چه این همه پهناورند و بی پایان * ولی ز جمله نکوتر دو بحر گوهر زاست
 یکی که هستی او هست بی بها گوهر * یکی که گوهر او گوهر تمام بهاست
 یکی چون نور وجود است و دیگری بد تو * یکی چو چشمه خورشید و دیگری چو ضیاست
 یکی حسینعلی میرزاست خسرو عهد * یکی حسن شه عادل که معدلت فرماست
 مر آن بسان مسیحا شکسته قفل سپهر * مر این بسان سلیمان کلید فتح سیاست
 ز شور خدمت آن در سر فلک سودا * ز تف تا پنج این در مزاج خور صفر است
 ز گرد نوسن آن تا که بنگری کسار * ز نعل ابرش این تا نظر کنی صحراست
 نطق خدمت آن طوق گردن گردون * زمین در که این فرق کنبد خضر است
 فنا ز رأفت آن گشته همشین بقا * بقا ز سطوت این در گذار سیل فناست
 جهان مسخر آن يك زمانه تا ماهی * فضای مملکت این ز ارض تا سیاست
 مر آن نموده سبک سنگ خصم را چون گاه * مر این بگوهر تیغش خواص گاه ریاست
 نقوش نامه آن ز لب پیکر طاوس * صریر خامه این صیت شهر عنقا است

- بهر چه مخفی و غیب است ذات آن عالم * بهر چه ممکن کون است رای این داناست
 بی عرض لشکر آن مهر و مه بود داخل * زدخل همت این فقر و فاقه مستثناست
 هم از فقد آن يك ستم بجای ستم * هم از تشدد این يك بلا بجان بلاست
 همه تنایج آن را فلک ز دل چاکر * همه سلاله این را جهان زجان مولاست
 همه تنایج آن در جمال هشت بهشت * همه سلاله این از جلال هفت آباست
 همه تنایج آن را زمام دهر بدست * همه سلاله این را سر فلک بر پا است
 مر آن بملکت چرخ حاکم محکم * مر این بکشور آفاق والی والاست
 حسام صولت آن روز رزم کشور گیر * کنند سطوت این وقت عزم قلعه گناست
 ز مهم خنجر آن فتنه مختلف اوضاع * ز بیم ناوک این چرخ مرتعش اعضاست
 ز روشك طلعت آن آفتاب چو ندره * ز حسرت گهر این سهیل همچو سهاست
 تنای این دو نیاری نمود قآنی * اگر چه پایه شعر تو بر تر از شعری است
 چگونه گوهر توصیفشان توانی سفت * اگر چه قدرت الماس فکرت بر جاست
 چنان بیادیه مدحشان کنی جولان * اگر چه خنک خیال تو آسمان یماست
 ز مدح دست بدار و بر آر دست دعا * اگر چه بر تو ز عجز مدیح جای دعاست
 زمین در که شان باد آسمان بلند * مدام تا که زمین زیر و آسمان بالا است

در ستایش جناب حاجی میرزا آقاسی گوید

- شب گذشته که آفاق را ظلام گرفت * ز تاب مهر زمین رنگ سیم فم گرفت
 شب سیاه چو دزدان ز تاب ماه کند * بکف نهاده همی راه کوی و بام گرفت
 به سام روز مگر نوح دهر نفرین کرد * که بی جنایت معروف رنگ حام گرفت

- چو یام گشت جدی غرقه چون طلیعه صبح * نمود جویدی و کشتی برو مقام گرفت
طناب فکرتم آنشب چنان دراز کشید * که رفت و دامن این نیلگون خیام گرفت
خیال نخلق بیمبر گذشت در دل من * ز بوی مشک مرا عطسه در مشام گرفت
براق مدح چنان گرم بر فلک راندم * که تو ستم را روح القدس لجام گرفت
سمند کلک من آنسوترک ز عرش جمید * چو در میان سه انگشت من خرام گرفت
فضای خلوت دل تنگ شد ز شاهد روح * ز بسکه عیش و طرب در دلم زحام گرفت
چو بخت خواجه بدم تا سحر کهان بیدار * چه بختش این صفت از حی لا ینام گرفت
سحر چو ریخت فلک کرد مهره های سفید * ز جرم خور بسر این طشت زرد قام گرفت
ز که بر آمد آن سرخ شیر زرد مژه * که گرد خود ز مژه زرد خود کنام گرفت
سید آهوکان خود آن غضنفر سرخ * که زرد مژه او تیزی از سهام گرفت
چو صایدان بگرفت آن سید طایرکان * چو بر کتف زرسنهای زرد دام گرفت
بتم چو یوسف مصری رسید و نیل خطش * سواد خطه ری در سواد شام گرفت
آسم ز ابرو آویخت تیغ و مهر از نور * از این دو تیغ ندانم جهان کدام گرفت
بمآه چهره بریشید زلفکات سیاه * دوباره شب شد و آفاق را ظلام گرفت
چو باز چهره نمود از میان چنبر زلف * ز رنگ طلعت او شام رنگ بام گرفت
دلم بزلف وی از هر طرف که روی نمود * سیاهی شب یلدا ورا زمام گرفت
شراب خواست معنی دادمش که در فردوس * مشام غلمان از بوی وی ز کام گرفت
سهیل گفتی از آسمان دوید بزید * بجای باده گلرنگ جا بجمام گرفت
چنین شراب بشوخی چنان حلال بود * صواب کرد که صوفی بنمود حرام گرفت
چو مست گشت و زجا جست و بوسه دادیم * لب شمیم گل و نکبت مدام گرفت
چه گفت گفت که هر لب که مدح خواجه کند * بیایدش ز لب من بوسه کام گرفت
بیت ملت اسلام حاجی آقاسی * که آفرینش از او شهره گشت و ناه گرفت

- زشوق مدح وی است اینکه معنی از آغاز * ز عرش آمد و پیوند با کلام گرفت
 عدوی سردمزا جش چوسنگ سخت دلست * چو آب کز خنکی معنی رخام گرفت
 زیرتوی که ضمیرش فکند چون خورشید * بیک اشاره زمین و زمان تمام گرفت
 بنظم دولت و دین کلک را چوبست کمر * حسام پادشهان جای در نیام گرفت
 بی چرا نرود تیغ صفدران به نیام * که کلک او دوجهان را به یک پیام گرفت
 نظام دولت شه کرد جان نثاریرا * که دولت ملک از طاعتش نظام گرفت
 همین نظام زخواجه است چون محق نگری * که خواجه گیرد اگر کشوری غلام گرفت
 بد از شکوه منوچهر فرسام سوار * که هم به نیروی او بود هرچه سام گرفت
 نه از غمام اگر قطره به بحر چکد * بود ز فیضی کاول ازو غمام گرفت
 ظفر دوان زیسار و بیمش کز طاعت * زخواجه خاتم لعل و زشه حسام گرفت
 ایا فرشته گهر خواجه که قرب ترا * قبول حق سبب فیض مستدام گرفت
 نعم ظاهر و باطن که هست هستی را * نخست روز زیک هست تو وام گرفت
 هرآن جنین که زند مهر مهر توبه جبین * زحق نشان سعادت ز بطن مام گرفت
 نخست روز که شد دست دولت تو دراز * ز پیشگاه ازل دامن قیام گرفت
 همین نه دولت ایران نظام یافت ز تو * که ملک روی زمین از تو انتظام گرفت
 به بحر مدح تو تا غوطه زد بصدق دلم * بسان سلك گهر نظم انسجام گرفت
 دوام دولت تو خواهم از جهان گر چه * جهان ز تقویت دولت دوام گرفت
 باحتشام تو همواره چرخ جهد کنان * اگر چه چرخ ز جهد تو احتشام گرفت

ایضاً فی مدح

- عاشق بی کفر در شرع طریقت کافر است * کافری بگزین گرت شور طریقت در سراسر است
 کفردانی چیدمت آزادی ز قید کفر و دین * آو خازین قید آزادی که قید دیگر است

- تورا یمان مضمراست ای خواجه درظلمات کفر * آری آری چشمه حیوان بظلمات افندراست
 زآنسبب خوانند کافر ابیا را از نخست * وین سخن از روز روشن بی سخن روشن تراست
 زآنسبب کز هر یکی دیدند چندین معجزات * از طریق عجز میگفتند کو ینغمبر است
 لاجرم هر دین که هست از کفر شدیداً نخست * پس به معنی مؤمنست آنکو بصورت کافر است
 کفر صورت چیست درد فقر و سوز عاشقی * درد آن و سوز این الحق عجب جان بدور است
 نفس را کامل نماید درد فقر و سوز عشق * بانگ کوس از ضربت است و بوی عود از آندراست
 عکسهای فکرت تست آنچه اندر عالم است * نقشهای فکرت تست آنچه اندر دفتر است
 خود رسول خود شدی اسکندر رومی مدام * ز آنچه گفتی گفتی این فرموده اسکندر است
 يك سخن سر بسته گویم کوند اند بدستگال * مصدرا ندر فعل مضمرا گر چه فعل از مصدر است
 فعل و مصدر را ز یکدیگر به توانی کیسخت * کاین دور ابا یکد گریوند بوی و عنبر است
 هست يك خورشید رخشان و آنچه بینی و وزنت * هست يك هستی مطلق و آنچه بینی مظهر است
 می خمار آرد هم از می دفع میگردد خمار * لاجرم اندر توای دل در دو درمان مضمراست
 تا نباشد راستی مسطر شاید ساختن * اینتعجب کان راستی را باز نیز آن مسطر است
 ترک او صاف طبیعت گو دلا کز روی طبع * هر چه خبزد ناقص است و هر چه زاید ابر است
 خود زنی بدکاره کز بیگانه آستن شود * هر چه می زاید حراست اریس اردختر است
 خلاق نیکی کز طبیعت می زاید مرد را * بیکری بیجان بسان صورت صورت گر است
 و آدمی را گر نباشد سوز عشق و درد فقر * اسپ چو بین است کس فی دست نی پاوسر است
 شخص بیجان دختر ارا بهر لعبت لایقیست * اسپ چو بین کودکار ابر بازی درخور است
 فکر و ذکر اختیاری چیست دام مکروشید * کاتکه فی می مستی آرد در پی شور و شر است
 ازدهای نفس نگذارد که رو آری بگنج * ازدها کس شوگرت در سر هوای گوهر است
 شیر حق آن ازدها را کشت اندر عهد مهد * لاجرم هر آدمی کوحیه در شد حیدر است
 ازدها کس هبج میدانی در این ایام کیست * میر احمد سیرتست و صدر حیدر گوهر است

میرزا آفاسی آنکو وصف روی و رای او * ز آنچه آید در گمان و وصف و دانش برتر است
 ذات بیهمتای او قلبت و گیتی قالب است * عدل ملک آرای او روح است و عالم پیکر است
 فطرت او آسمانی کس محامد انجم است * طنیت او بادشاهی کس مکارم لشکر است
 گر بدو خصمش تشبه کرد کی مانند بدو * نیست سلطان هر که چون هد هد بفرقش افسر است
 لاغر استش کلک اگر چه فتنه عالم بود * آری آری هر کجا بسیار خواری لاغر است
 محضر قدر رفیع اوست گردون لاجرم * این همه انجم بر او چون مهرها بر محضر است
 گر ز گردون فر او افزوده گردد فی عجب * هر کجا آئینه بینی صیقلش بجا کستر است
 کشتی ملک ملک را از بی موج فتن * عزم او چون بادبانستی و حزمش لشکر است
 طارم گردون بمعنی مجلس اقبال اوست * زهره زهرا در آن مجلس یکی خنیاگر است
 بیکرش کز نور ایمان رشک روح مطلق است * یک جهان جان محنتی گردیده در یک پیکر است
 کسر بکام شیر بنکارند نام خلق او * تا ابد چون ناف آهوکان مشک اففر است
 آصف این بر خیاگر خوانمش آید بنجم * خواجه خشم آرد بلی گر گوئیش چون چاکر است
 هر کجا ذکر ز خلقش لادن اندر لادن است * هر کجا وصفی ز رایش اختر اندر اختر است
 کلک او یک شبرنی باشد ولی دارم شکفت * گر چه آن یک شبر یک هندوستان فی شکر است
 تا جهان باشد میادا بر وجودش شور و شر * کز وجود او جهان آسوده از شور و شر است
 تا زمین مساند بمناد او که بی او روزگار * موکی بی شهر یارست و سپاهی بی سر است

در مدح محل شاه غازی گوید

عید رمضان آمد و ماه رمضان رفت * صد شکر که این آمد و صد شکر که آن رفت
 این با طرب و خرمی و فرخی آمد * و آن با کرب و محنت و رنج و رمضان رفت